Налук ыйтăвĕсемпе

Парăм никама та чыс тумасть

Иртнĕ çул бюджета тата бюджета кĕмен фондсене Муркаш районĕпе тĕрлĕ тӳлевсем 292039 пин тенкĕ пухăннă. 2007 çулхипе танлаштарсан, вăл 125,4 процент пулать. Налук тӳлевĕсем федераллă бюджета 19038 пин тенкĕ (66,8 процент), республика бюджетне 77251 пин тенкĕ (116,7 процент), вырăнти бюджета 84413 пин тенкĕ (161,4 процент), бюджета кĕмен фондсене 111337 пин тенкĕ (129,8 процент) кусна.

Муркаш районĕпе Раççей Федерацийĕн бюджет системине укçа куçарассипе тĕп вырăн çак отраслĕсем йышăнаççĕ: ял хуçалăхĕ – 20783 пин тенкĕ (бюджета пухăннă укçа-тенкĕн 11,5 проценчĕ), продукци тирпейлекен производство – 67244 пин тенкĕ (37,2 процент), строительство – 1306 пин тенкĕ (0,7 процент), курттăммăн тата ваккăн сутнин тавар çаврăнăшĕ – 25840 пин тенкĕ (14,3 процент), бюджет организацийĕсем – 47641 пин тенкĕ (26,3 процент), уйрăм çынсем – 2460 пин тенкĕ (1,3 процент).

Вырăнти бюджета пухăнакан тӳлевсенче уйрăм çынсен тупăшĕнчен илекен налук пысăккăх вырăн йышăнать – 69121 пин тенкĕ е 81,9 процент. Уйрăм çынсен пурлăхĕнчен илекен налук 1175 пин тенкĕ (1,4 процент), çĕр налукĕ 4297 пин тенкĕ (5,1 процент), вмененнăй тупăшран илекен пĕрлехи налук 7288 пин тенкĕ (8,6 процент).

Султалăк пуçланнăранпа налук тӳлевĕсем енĕпе парăмсем 2949 пин тенкĕ чухлĕ чакрĕç, 2009 çулхи январĕн 1-мĕшĕ тĕлне ку сумма 8804 пин тенкĕпе танлашнă. Вăл шутран федераллă налуксем енĕпе 4241 пин тенкĕпе, регион налукĕсем енĕпе 1479 пин тенкĕпе, вырăнти налуксем енĕпе 1614 пин тенкĕпе, ятарлă налук режимĕн налукĕсем енĕпе 1470 пин тенкĕпе.

2009 çулхи январĕн 1-мĕшĕ тĕлне налук тӳлевĕсем енĕпе экономика ĕçне-хĕлне кура çак отраслĕсене кĕрекен организацисем пысăк парăмра: ял хуçалăхĕ, сунар тата вăрман хуçалăхĕ – 4730 пин тенкĕ (53,7 процент), продукци тирпейлекен производство – 594 пин тенкĕ (6,7 процент), курттăммăн тата ваккăн тавар сутасси, автотранспорт хатĕрĕсене, мотоциклсене, йăла изделийĕсене тата харпăр хăйĕн хатĕрĕсене юсасси – 288 пин тенкĕ (3,3 процент), строительство – 423 пин тенкĕ (4,8 процент), уйрăм çынсем – 1316 пин тенкĕ (14,9 процент).

Налук тӳлевĕсем енĕпе парăм 296 пин тенкĕ ӳснĕ, пĕтĕмпе 2318 пин тенкĕпе танлашнă. Вăл шутран вырăнти налуксем енĕпе 291 пин тенкĕ ӳснĕ, 824 пин тенкĕпе танлашнă.

Налук тӳлес енĕпе хăйсен тивĕçне кирлĕ пек пурнăçламаннисене, ку енĕпе тата социаллă налук, обязательнăй пенси страхованийĕн взносĕсене йĕркеллĕ тӳлеменнисене ятранах асăнса хăварнă пулăттăм. Организацисемпе илес пулсан, пысăк парăмлисем шутĕнче «Спецмонтажгазăн» 3 № тресчĕ» хупă акционер обществи, «Компани «Хмель» хупă акционер обществин Муркашри филиалĕ, «Агро-Урожай» хупă акционер обществи, «Моргаушагропромснаб» МУП, «МилГрад», «МилТрейд», «Агрофирма «Лидер», «Агрофирма «Рассвет», «Агрофирма «Хлебороб», «ДОÇ», «Нежность», «Содружество», «Трасса М-7», «Моргаушрайбыт», «Чăваш сăри» чикĕллĕ яваплăхлă обществăсем, Ленин ячĕпе, Суворов ячĕпе хисепленекен, «Передовик» ял хуçалăх производство кооперативĕсем, «Хлебороб» чикĕллĕ яваплăхлă обществŏ.

Парăмçăсем уйрăм предпринимательсемпе çынсем хушшинче те сахал мар. Ку сем вĕсем Л.И. Васильева, В.Г. Васильев, А.А. Вернов, В.В. Гаврилов, Л.П. Григорьева, В.И. Иванов, Л.А. Колесникова, Э.В. Колесникова, В.М. Махонин, Т.М. Мирматов, Л.В. Никифорова, В.А. Никоноров, В.Ф. Осипов, Н.И. Пихтеров, А.Н. Семенова, Н.А. Смирнова, А.Ю. Соловьев, В.Л. Сорокин, Э.А. Терентьев, В.М. Тихонова, Н.А. Трофимов, Ю.Д. Цветков, А.В. Щукин, Н.Н. Юлин, С.Г. Яковлев.

Инспекци çавна палăртать. Пĕрлехи социаллă налук, страховани взносĕсем тĕллевлĕ тӳлевсем шутланаççĕ. Вĕсем çынсене пенсипе тивĕçтерме, социаллă тата медицина пулăшăвĕ пама каяççĕ, наци проекчĕсене вырăнти тата республика шайĕнче пурнăçлама май параççĕ. Çавна май инспекци парăмсене кая юлмасăр çывăх вăхăтрах тӳлесе татма ыйтать.

Отчетлă тапхăрти ĕç-хĕле тишкерни çавна кăтартса парать. Муркаш районĕпе тĕрĕслевсем иртнĕ май пур шайри бюджетсене (бюджета кĕмен фондсене тата уйрăм çынсен тупăшĕнчен илекен налука шутласан) татах 18122 пин тенкĕ куçарма пултарнă. Ку суммăран 13899 пин тенкине налук тĕрĕслевĕсем иртнерипе куçарма май килнĕ. Вăл шутран 11643 пин тенкĕ юридици вăйĕнчи çынсенчен тата 2256 пин тенкĕ уйрăм çынсенчен. Камеральнăй налук тĕрĕслевĕсем иртерсе 2881 пин тенкĕ куçарма пултарнă.

Хушма тӳлевсем куçарнин вăйĕнче налуксем 12674 пин тенкĕ (70 процент), вырăна тухса камеральнăй налук тĕрĕслевĕсем иртнернин пенийĕсем 2383 пин тенкĕ (13 процент), налуксене вăхăтра тата пĕтĕмпех тӳлесе татманшăн панă пенисем 1342 пин тенкĕ (7,5 процент), штраф санкцийĕсем 1723 пин тенкĕ (9,5 процент).

2008 çулта пур шайри бюджетсене (пĕрлехи социаллă налука тата обязательнăй пенси страхованийĕн страховани взносĕсене шутласан), налук тӳлекен организацисемпе уйрăм çынсем налуксемпе тӳлевсем пирки калакан законодательствăпа мĕнле пурнăçланине тĕрĕсленĕ май, 16406 пин тенкĕ куçарнă. Çапла вара налук пухаслăхăн шайĕ 90,5 процентпа танлашрĕ.

Юлашкинчен налук тӳлекенсене çавна каласа хăварасшăн. Мартăн 24-мĕшĕнче налук инспекцийĕн çуртĕнче семинар-канашлу ирттеретпĕр. Унта пăхса тухма палăртнă ыйтусем шутĕнче: 2009 çулхи январĕн 1-мĕшĕнчен тытăнса тӳлев документчĕсене çырса тултармалли йĕрке, налук законодательствине 2009 çулхи январĕн 1-мĕшĕнчен тытăнса кĕртнĕ улшăнусем, налук отчетне тăратнă чухне тĕп пулакан анлă сарăлнă йăнăшсем, 2008 çулшăн 3-НДФЛ налук декларацине çырмалли формăпа инструкци, отчетсене тăратассине тата налук тӳлекенсене информаципе тивĕçтерессине ТКС урлă туса иртерессi, ыйтусемпе хуравсем. Семинар-канашлу 10 сехетре пуçланать.

Н. ОРЛОВА,
Раççей Федераллă налук службин Чăваш Республики тăрăх районсем хушшинчи 6-мĕш номерлĕ инспекцийĕн камеральнăй тĕрĕслевсен пайĕн пуçлăхĕ.

Шăпа

Тӳсĕмлĕх, шанчăкпа ĕненӳ вăй пачĕç

Хамăн туйăмсем пирки мĕнле çырмаллине те пĕлместĕп. Паянхи пекех лайăх астăватăп çак саманта. Ун чухне эпĕ Суворов яч. хис. хуçалăхра фермăра ĕнесене тăрантараттăм. Ноябрь уйăхĕ. Таврара çул-йĕрсем шăннă ĕнтĕ, юр та вĕçтерет. Çав самантра ман пата шăнкăравларĕç: «Сирĕн кил вутçулăмпа çунать!» Сăмахпа каласа пама май çук, пĕтĕм ал-ура вăйĕ чакса кайрĕ. Пĕтĕм тĕнче хуралса килчĕ. Тӳрех ачасем мĕнле-ши тесе шутласа ятăм.

Киле мĕнле çитнине те астумастăп. Урамра хатĕрсем унта-кунта сапаланса выртаççĕ, ачасем макăраççĕ, çынсем витресемпе шыв йăтаççĕ. Вут-çулăм ахăрмаллипех ахăрать. Муркашран пушар машини çитиччен пӳрчĕ те, выльăх-чĕрлĕх усранă сарайĕ те пĕтĕмпех çунса арканчĕ. Акă мĕнле килсе тухрĕ пурнăç. Ĕмĕр тăршшĕпе мĕн ĕçлесе туни самантрах çунса кĕлленчĕ.

Пирĕн çемье пысăк: 2 ывăл тата 3 хĕр. Пурте урамра тăратпăр. Пĕччен 5 ачапа ăçта каймалла-ши халь вара? Ачасем пурте шкула çӳреççĕ. Çĕтсех кайрăм пĕр хушă. Кайран Тушкассинчи пушă шкул çуртĕ пирки аса илсе ун чухнехи Турай ял Совет председателĕнчен А.В. Павловран пурăнма пӳлĕм ыйтрăм. Шкулта 2 эрне пурăнтăмăр. Ачасем шкула вĕренме çӳреймерĕç. Пӳлĕмсем сивĕ, сутă та, газ та çук. Нушаланмаллипех нушалантăмăр.

Сивĕ хĕл те куç умĕнчех. Ачасене пурăнма йĕркеллĕ условисем епле туса парас тесе шухăшласа чĕрем çурăлсах каятчĕ. Эпир вăхăтлăх пурăнакан шкул çуртне пирĕн ĕне фермин заведующийĕ В.В. Николаев тата ял Совет председателĕ А.В. Павлов пырса кĕчĕç. Вĕсем мана пулăшма шантарса лăплантарса хăварчĕç.

Тепĕр кунне пирĕн колхоз ертӳçи В.С. Андреев хăй патне чĕнсе илсе пулăшу пачĕ. Çакăнтан пуçланчĕ те ĕнтĕ манăн килте пурăнмалли условисем тăвасси. Килте пĕчĕк пӳрт çунмасăр юлнăччĕ. Анчах шалта урайĕсем таххăнас çĕрсе пĕтнĕччĕ ĕнтĕ. Çав урай хăмисене улăштарма стройматериал туянма çитрĕ çав пулăшу. 2 эрне хушшинче каялла киле кĕтĕмĕр. Пуçланчĕ пирĕн стройка ĕçĕ. Стройкăран пирĕн тăвансем – Олгашосем уйрăмла пĕлмерĕç. Йывăр вăхăтра пире пулăшнăшăн пысăк тав вĕсене.

2008 çулта февраль уйăхĕнче кил-çурта страхланăччĕ эпĕ. «Чувашия-Поддержка» пире страховка укçине 3 эрне хушшинчех тӳлесе татрĕ. Ку укçапа кирпĕч, хăйăр, цемент, ачасене çывăрса тăма вырăн тавраш туянтăм. Хальхи вăхăтра укçасăр пĕр утăм та тăвайрас çук. Асăннă страховани компанийĕнче ĕçлекен Ф.В. Кирпичникова тата Э.Н. Волкована ырă кăмăлĕсемшĕн тав сăмахĕ каланă пулăттăм. Пĕр-пĕрне юратни, пулăшса пыни манăн чунра сутă йĕр хăварчĕ. Çĕр çинче чăнах та ырă çынсем ытларахххине эпĕ хам куçпа курса чĕрепе туйса ĕнентĕм.

Манпа пĕрле ĕçлекенсем – ферма коллективĕ, ферма заведующийĕ В.В. Николаев та айккинче тăрса юлмарĕç. Вĕсем пире çаз хураннe туянса парчĕç. Районти социаллă хӳтлĕх пайĕн пуçлăхĕ Н.П. Петрова, район администрацийĕн пуçлăхĕ Ю.А. Иванов, Муркаш районĕн председателĕ Б.В. Андреев пулăшу парса малалла пурăнма вăй кӳчĕç. Ачасем вĕреннĕ çĕртен Мăн Чурашри шкул директорĕ В.Н. Черлаков, Турай шкулĕн директорĕ Ю.А. Герасимов тата Анаткас шкулĕн учительници В.А. Орлова ачасене пулăшу парса пуçа усма памарĕç.

Лантăшри «Моргаушимежрайгаз» предприяти пуçлăхĕ Р.Х. Чебенова тата унăн коллективне питĕ пысăк тав сăмахĕ калатăп. Вăхăтра электричество, газ кĕртсе пачĕç.

Чăтăмлăх, тӳсĕмлĕх пысăккипе инкеке сирме тăрăшрăм, шăпа пӳрнĕ – иртме çук тесе пăхса тăмарăм. Тӳсĕмлĕх, шанчăкпа ĕненӳ – пурнăçра çынна вăй-хăват параканнисем. Ырми-канми тăрăшнăшăн тăван ял-йышăмăр, хама пулăшакан çынсем умĕнче пуçа таятăп. Ăнăçу, таса сывлăх, сутă телей тата вăрăм ĕмĕр сунатăп вĕсене пурне те.

Надежда ЖУРАВЛЕВА.
Кĕçĕн Чураш ялĕ.

Шкулсенчен хыпарлаççĕ

Шăла ачаран упрамалла

Шăлсем сывă пулни пирĕншĕн кашниншĕнех епле пысăк пĕлтерĕшлĕ пулни вăрттăнлăх мар. Çавна шута илсе Тойкилтĕ шкулĕн директорĕпе И.А. Сергеевпа районти тĕп больницăн тĕп врачĕ В.Г. Данилов килĕшсе татăлса шкула шăлсене юсамалли оборудовани вырнаçтарса лартрĕç. Шăл юсама район больницинчен А.А. Волкова стоматолог çитрĕ. Ăна вара çак ĕçре Г.В. Николаева пулăшса пычĕ.

А.А. Волкова малтанах ачасемпе калаçу ирттерчĕ. Шăлсен тытăмĕпе паллаштарчĕ, вĕсене упрамалли, çирĕплетсе пымалли, сывă пурнăç йĕркине тытса пурăнма кирли пирки ăнлантарчĕ.

Пурте пĕлсе тăратпăр. Шăлсене вăхăтра юсанине мĕн çиттĕр ĕнтĕ. Кашни шăла юсаттарма районцентра çӳресе мĕн чухлĕ вăхăт çухалать, укçи те пĕтет. Черечĕ те палăртнă кун те çитет, те çитмест. Ачан миçе кун шкултан юлма тивет.

Шкултах шăл юсассине йĕркеленĕшĕн эпир, учительсем, вĕренекенсем, вĕсен ашшĕ-амăшĕсем, шкул директорне И.А. Сергеева, районти тĕп больницăн тĕп врачне В.Г. Данилова, А.А. Волкова стоматолога чĕререн тав сăмахĕ калатпăр. Вĕсен ĕçĕсем малашне те ăнса пычăр.

Н. ВАСИЛЬЕВА,
Ю. ЕВСТАФЬЕВА,
Тойкилтĕ шкулĕнчи вĕрентекенсем.

Уяв кунне халалласа

Ĕçлеме те, канма та пĕлеççĕ

Мартăн 8-мĕшне – Пĕтĕм тĕнчери хĕрарăмсен кунне районти предприятисенче, организацисенче, учрежденисенче, шкулсенче, ытти ĕç коллективĕсенче анлăн паллă турĕç. Çак куна халалласа тĕрлĕрен мероприятисем те сахал мар пулса иртрĕç. Вĕсем пирки çырса пĕлтереççĕ хăйсен çырăвĕсенче хаçат вулакансем.

Чĕре ăшшиллĕ кану каçĕсем

Иртнĕ уявсене халалласа Москакассинчи Культура çуртĕнче тĕрлĕ ăрури хĕрарăмсене халалласа кану каçĕсем туса иртертĕмĕр. Акă **мартăн 4-мĕшĕнче** пĕр вăхăталла тивĕçлĕ канăва тухнă асаннесене кĕрекене пуçтартăмăр. Кунта ял хуçалăхĕнче, ял тăрăхĕнче, шкулта тата ытти çĕрте ĕçленĕ маттур хĕрарăмсем те пулчĕç. Кĕрекене вара килте хатĕрлесе илсе килнĕ тутлă апат-çимĕçпе тултарчĕç.

Чи малтанах вĕсене Оксана Столярова библиотекарь анне çинчен сăвăласа ăшă сăмахсем каларĕ, интереслĕ кĕнекесемпе паллаштарчĕ. Тĕл пулăва килнĕ кашни хĕрарăм хăйĕн пурнăçĕпе шăпи пирки каласа пачĕ. Ю.И. Лобастова тата Р.К. Шатрова хăй вăхăтĕнче ял хуçалăхне аталантарассишĕн сахал мар вăй хунине аса илчĕç. Н. Кондукторова пухăннисене юрлаттарчĕ, ташлаттарчĕ. Юлашкинчен уява пухăннисене хĕрарăмсен канашĕ ячĕпе пĕчĕк парнесем парса чысларăмăр.

Мартăн 5-мĕшĕнче уяв ячĕпе Культура çуртне ял çыннисем концерт пăхма пуçтарăнчĕç. Концерта вара Тойкилтĕри Культура çурчĕ çумĕнчи «Хĕлхем» эстрада ушкăнĕ лартса пачĕ. Концерт пуçăниччен Галина Голубева пухăннисене çывхарса килекен уяв ячĕпе ăшшăн саламларĕ. Концерт вара пурин кăмăлне те кайрĕ. Уйрăмах Железновсен тата Михеевсен çемйисем юрлани пурне те тыткăнларĕ. Çамрăксем чăваш эстрадине кăмăллани пурне те савăнтарчĕ. Апла пулсан чăваш чăвашлах юрлать-ха.

Уяв ячĕпе хăнасене те парнесемсĕр кăларса ямарĕç культура ĕçченĕсем.

Мартăн 6-мĕшĕнче «Шуçăм» юрăпа ташă ушкăнĕ уяв кĕрекине пуçтарăнчĕ. Вĕсем те хаваслă иртерчĕç уява. Шӳтлерĕç, калаçрĕç, паллах, ытларах юрларĕç. «Шуçăм» хĕрĕсем те уяв парнисемсĕр юлмарĕç.

Мартăн 7-мĕшĕнче вара çамрăк мăшăрсен «Кил эшни» клубĕ çавра сĕтел тавра пуçтарăнчĕ. Наталья Миронова ертӳçĕ çак уява интереслĕ тăвас тесе темĕн те туса иртерчĕ. Хĕрарăмсем тутлă апат-çимĕçпе арçынсем хак пачĕç. Арçынсем хушшинче мартăн 8-мĕшне халалласа интереслĕ конкурссем туса иртерчĕç. Черетлĕ тĕл пулу вара апрель уйăхĕнче пуласси пирки каласа татăлчĕç.

Мартăн 8-мĕшĕнче çамрăксене йыхравларĕ Культура çурчĕ. Çак каç хĕрсем хăйсен пултарулăхне кăтартрĕç. Хитре илемлетнĕ сцена çине маттур та илемлĕ 5 хĕр тухса тăчĕ. «Ай-хай, маттур хĕрĕсем!» савăнăçлă уяв конкурсĕ питех те интереслĕ иртрĕ. Хĕрсем пĕри тепринчен маттуртарах пулчĕç. Пурте вĕсем уяв парнисене тивĕçрĕç. Çавăн пекех «Шуçăм» юрăпа ташă ушкăнĕнчи ташă ăстисем те парнесемсĕр юлмарĕç. Мĕншĕн тесен вĕсем Культура çуртĕнче иртекен чылай мероприятисенче хăйсен илемлĕ ташшисемпе савăнтараççĕ.

Г. ГОЛУБЕВА,
Москакассинчи Культура çурчĕн директорĕ.
Сăн ӳкерчĕкре: аннесем пухăнчĕç уява.

Кубок – Сарчаксенче

Пĕтĕм тĕнчери хĕрарăмсен кунĕ ячĕпе Шĕтмĕпуç ял тăрăхĕнче кунти хĕрарăмсен канашĕн председателĕн (ертӳçи В. Никитина) куçса çӳрекен кубокне çĕнсе илессишĕн спартакиада пулса иртрĕ. Хĕрарăмсен 7 команди хутшăнчĕ унта.

Спартакиада программине тĕрлĕрен спорт ăмăртăвĕсем пулчĕç. Эстафетăра вăй виçессипе командăра 20 çулчченхисем, 20 çултан, 30 çултан тата 40 çултан аслăраххисем пулчĕç. Ку енĕпе Тивĕш хĕрарăмĕсене çитекенни пулмарĕ.

Волейболла выляссипе Сарчаксем мала тухма пултарчĕç. Шашкăлла выляссипе Катăкуй ялĕнчи Галина Васильева чи маттурри пулчĕ.

Ăмăртусене пĕтĕмлетнĕ хыççăн Сарчаксем мала тухни палăрчĕ. Вĕсем пур енĕпе те маттур пулчĕç, хĕрарăмсен канашĕн председателĕн кубокне çĕнсе илме пултарчĕç. Спорт ăмăртăвне хутшăннă ытти командăсемпе уйрăм участниксем те хĕрарăмсен канашĕн дипломĕсемпе пылак торчĕсене тивĕçрĕç.

Çакăн пек спорт ăмăртăвĕсем Шĕтмĕпуç тăрăхĕнче кашни çулах иртеççĕ. Унта хутшăнакансем те çултан-çул ытларах. Çитес çул та кун пек ăмăртăва йĕркелеме шутлатпăр.

В. НИКИТИНА,
Шетмĕпуç ял тăрăхĕнчи хĕрарăмсен канашĕн председателĕ.